

Jaarverslag Hortus Nijmegen 2019 in vogelvlucht

Op 25 augustus 2020

Geaccordeerd door het Bestuur van Hortus Nijmegen

Jaarverslag 2019 in Vogelvlucht
D.d. 25 augustus 2020
Geaccordeerd door: Bestuur Nijmegen

Stichting Hortus Nijmegen

Stichting Hortus Nijmegen is sinds 1 april 2015 verantwoordelijk voor exploitatie en beheer van Hortus Nijmegen - Botanische Tuin en Theetuin in Park Brakkenstein. De stichting is opgericht door vrijwilligers-medewerkers na het faillissement eind 2014 van de toenmalige uitbater van rechtsvoorganger Hortus Arcadië.

In dit verslag is aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- Waar we voor staan
- Wat we in 2019 in het bijzonder deden
- Vooruitblik 2020

Waar staan we voor?

Kort wordt aangegeven wat de doelstellingen van de Stichting Hortus Nijmegen zijn en een situatieschets.

Doelstellingen Stichting

Stichting Hortus Nijmegen onderhoudt en beheert twee tuinen: de Botanische Tuin en de Theetuin aan respectievelijk de west- en de oostkant van de beukenlaan.

De stichting, opgericht 27 maart 2015, heeft in haar statuten de volgende doelstellingen:

De stichting heeft ten doel:

- a. De Botanische Tuin van Nijmegen, enig in zijn soort in Nederland door de planten sociologische opzet (met nabootsing van in ons land voorkomende landschappen), als nationaal erfgoed te behouden;
- b. In het kader van duurzaamheid de huidige zeer grote soortenrijkdom van flora en fauna in de Botanische Tuin met kennis van zaken te beschermen, te behouden en verder te ontwikkelen.
- c. De Hortus te behouden als een 'groene parel' waar een toenemend aantal bezoekers en doelgroepen respectvol leren omgaan met de natuur door wandelen, informatie bieden, voorlichting over ecologisch beheer, scholing en natuureducatie;
- d. De Hortus als groene oase te behouden door het vormen van een werkgemeenschap van vrijwilligers, van mensen die zinvol werk willen doen, van mensen die willen herstellen in moeilijke levensperiodes door rust, ruimte en ritme en van mensen die hier hun afstand tot de arbeidsmarkt willen verkleinen
- c.q. overbruggen;
- e. De Hortus te behouden als een dynamische plek in de stad met een evenwichtig aanbod van— educatie en workshops, lezingen en debat, kunst, cultuur, recreatie en horeca.

2. De stichting tracht haar doel te bereiken door:
- a. Het beheren en onderhouden van de Botanische Tuin volgens het Beheerplan;
  - b. Door kennis, middelen en publieksbereik te versterken als onderdeel van een landelijk (en internationaal) netwerk van botanische tuinen, verenigd in de Nederlandse Vereniging van— Botanische Tuinen (NVBT)•
  - c. Door een duurzame en transparante exploitatie van al haar onderdelen te bewerkstelligen en daarmee de continuïteit van de Hortus te verzekeren;
  - d. Door samen te werken met mensen en organisaties die deze doelstellingen steunen en hierbij een meerwaarde kunnen bieden;
  - e. Het bieden van educatie, rondleidingen, informatie en inspiratie voor de bezoekers van de Hortus;
  - f. Het bieden van een terras met eenvoudige horeca;
  - g. Het begeleiden van een grote groep vrijwilligers en andere werkers;
  - h. Alsmede op overige wijzen als door het bestuur zinvol wordt geacht en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

De stichting beoogt het algemeen nut/belang en heeft geen winstoogmerk.

Situatieschets

De Botanische Tuin ligt aan de rand van het Park Brakkenstein in aan de groene oostzijde van Nijmegen en is ruim 50 jaar geleden ingericht in zeven Nederlandse landschappen door wetenschappers van de toenmalige Katholieke Universiteit onder aanvoering van de inmiddels veel gelauwerde Prof. Victor Westhoff op basis van planten-sociologische uitgangspunten. Sinds 2000 is de Botanische Tuin weer onderdeel van de openbare ruimte. Stichting Hortus Nijmegen onderhoudt en beheert het terrein namens Gemeente Nijmegen. Ze probeert de oorspronkelijke botanische kwaliteiten van de tuin daarbij zoveel als mogelijk te behouden en waar mogelijk uit te breiden. Gemeente Nijmegen betaalt een subsidie voor beheer en onderhoud.

De Theetuin ligt op het terrein van de Radboud Universiteit. De universiteit beschouwt Hortus en Theetuin als groene franje van het universiteitsterrein en stelt de grond voor de Theetuin om niet beschikbaar. Beheers- en onderhoudskosten zijn voor rekening van de stichting. Anders dan de Botanische Tuin is de Theetuin een uitermate gecultiveerde tuin, ontworpen met het accent op rust en schoonheid.

Kenmerkend voor de Theetuin zijn de kassen en het terras onder de parasol. Het geheel vormt een unieke locatie voor een drankje en een broodje, lunches, workshops, optredens, feesten, trouwpartijen en zelfs uitvaarten, educatieve programma's, colleges en 'heidagen'. Daarmee genereert de Hortus extra inkomsten.

Wat we in 2019 in het bijzonder deden.

- Botanische tuin:
  - De Botanische Tuin maakt sinds 2017 deel uit van het landelijk project Levend Archief, stelt in dat kader bijzondere planten tentoon en vertelt het verhaal van bedreigde zaadsoorten en wat daarmee c.q. daartegen te doen.
  - Bijwonen van de algemene ledenvergaderingen van de Nederlandse vereniging voor Botanische tuinen.
  - Een projectaanvraag ontwikkelt voor vervanging van het Knuppelpad.
  - Rondleidingen voor diverse doelgroepen.
  - Project gestart voor heruitgave van Het boek “de groene Schatkamer”.
  - Aanleg stepping stones bij salamanderpoel zodat ze in het voorjaar bekeken kunnen worden zonder het moeras te beschadigen.
  - Versterken van al aanwezige plantenpopulaties door nieuwe inzet, zoals Gagel bij het vlonder en Grote Centaurie in het grasland.
  - Een aantal overhangende takken in het water van de vijver ingezet als jachtplek voor de ons bezoekende ijsvogel.
  - Begonnen met riet bestrijden in het zeggenmoeras door de stengels handmatig te verwijderen in het groeiseizoen.
- Theetuin:
  - De aanleg van een kruidentuin met als thema het menselijk lichaam.
  - Verder ontwikkelen van onze bijzondere Australische planten collectie.
  - Onderhouden van 6 bijenvolken en het insectenhotel.
  - Het weer aanleggen van akkervelden t.b.v. onderzoek.
  - De succulenten tafel uitgebreid.
  - Een takkenrail van wilgentakken gebouwd.
- Cultuur en evenementen in samenwerking met Partners
  - In 2019 exposeerden de leden van twee beeldhouwgroepen in totaal vijf maanden hun werk in de Theetuin.
  - Vele zondag concerten in de theetuin: Flos Campi, Monica en Manito, Dick van Altena, Keizerstads Jeugdorkest en vele andere.
  - Music Meeting.
  - Wild Wijnfeest.
  - Mad Science.
- Educatie:
  - We hebben meerdere rondleidingen verzorgd voor diverse doelgroepen -> waaronder een stinzenplanten rondleiding voor de Vrienden van de Hortus in het voorjaar en rondleidingen voor werkgroepen van de KNNV en IVN.
  - Door Mad Science zijn weer een drietal weken voor kinderen georganiseerd
  - We zijn een erkend leerwerkbedrijf en begeleiden stagiaires van diverse opleidingen uit de omgeving. Dit jaar waren er dat 2 (Helicon en privekruidenopleiding).
  - Mensen worden in hun kracht gezet in de overgang naar betaald werk. Het aanbieden van ritme, regelmaat en reinheid biedt mensen veiligheid op hun eigen pad.
  - In samenwerking met diverse partners worden workshops aangeboden:
    - Ochtendmeditaties, Yoga
    - Natuur koken door topkok Paul Hoftijzer

- Natuurscirkels
  - Beeldhouwen
  - Bomen met emoties
  - Beter met Planten
- De locatie van de theetuin wordt regelmatig verhuurd voor workshops voor bedrijven.
- Sociale werkgemeenschap
  - Ook dit jaar zijn we aan het werk in de tuinen, de horeca, de technische dienst met ons geweldige team van vrijwilligers. Ieder brengt daarin zijn eigen talenten mee. We werken met diverse ketenpartners samen zoals bijvoorbeeld het Werkbedrijf, het RIBW, Wijkwerk en diverse particuliere bureaus.
  - 11 nieuwe vrijwilligers vonden in 2019 lekker werken, goede koffie, ritme en regelmaat op de Hortus.
  - 11 mensen hebben via de Hortus hun weg gevonden naar nieuwe stappen in hun leven. (Andere interesses maar ook 3 mensen naar betaald werk)
  - 12 mensen werken ook na hun pensioen met veel plezier op de Hortus, 21 mensen met overbrugging, 12 mensen met een uitkering, 1 betaalde kracht
  - Wat in de cijfers meeweegt is dat de Horeca een seizoensgebonden activiteit is en daar komen en gaan mensen per seizoen.
  - Met een aantal vrijwilligers een bezoek gebracht aan de Tuinen van Demen, aan de Passieflora hoeve in Harskamp en aan eucalyptuskwekerij Koala in de Pol en een bezoek aan Heemtuin Presikhaaf in april.
  - Eind 2019 werkten er 49 mensen als vrijwilliger voor de Hortus Nijmegen. Eind 2018 waren dat er 55.
  - Van de 49 medewerkers zijn er vier 'om-niet' uitgeleend door Stichting Wijkwerk. Ze werken vier dagen per week op de tuinen en in de kantoren.
  - Voor het algemeen management (directeur) is gedurende het hele boekjaar een zzp'er ingehuurd. In december 2019 is het voornemen uitgesproken de overeenkomst met hem te beëindigen.
  - De hortulanus – die vooral verantwoordelijk is voor de Botanische Tuin - is sinds maart 2016 voor 32 uur per week in vaste dienst.
  - De Horeca wordt in het weekend uitbesteed aan een ondernemster met een groot netwerk in muzikwereld van Nijmegen.
  - De overige 49 medewerkers zijn allemaal vrijwilligers en allen minimaal twee dagdelen per week aanwezig.
- Governance
  - De Hortus Nijmegen is een stichting en kent een Stichtingsbestuur. Het bestuur bestaat in 2019 uit 5 personen, te weten Wim Hompe, Jan Brok, Hermine Groenendaal, Jan Janssen en Willemijn van Hulst.
  - Het bestuur is dit jaar 9 maal bij elkaar geweest. De Directeur van de Hortus, Eric Mol is altijd aanwezig bij de vergaderingen. Naast aandacht voor de financiën begroting jaarverslag en jaarrekening is er o.a. aandacht besteed aan bijzonderheden personeel, de huisvesting. De discussie over de ambities van het bestuur ten aanzien van Hortus Nijmegen is een terugkomend thema.

Vooruitblik

Na een intens 2019 wil de Hortus Nijmegen in 2020 haar organisatie verstevigen. We staan voor een aantal uitdagingen:

- Vernieuwing meerjarenonderhoudsplan voor de Botanische tuin, op grond waarvan de beheerovereenkomst met de Gemeente transparant kan worden onderbouwd en aan de eisen van de NvBT kan worden voldaan.
- Personele invulling: Op sleutelposities zal gedurende 2020 naar nieuwe bemensing moeten worden gezocht. Vacatures worden voorzien in 2020 voor Manager Hortus, Teamleider Horeca, Oppertuinvrouw theetuin.
- De begroting laat slechts beperkte inhuur toe. Het bestuur zal in samenwerking met de manager ad interim prioriteiten stellen op de mogelijkheden tot uitbereiding van commerciële activiteiten danwel ambities bepalen die passen bij een vrijwilligersorganisatie.
- Planvorming voor vernieuwing van opstallen zal starten in 2020.
- Educatie blijft een belangrijk aandachtspunt, hiervoor zal meer samenwerking met de Bastei worden gezocht.
- Heruitgave van het boek "de Groene Schatkamer", waarin de Botanische tuin wordt uitgelegd staat op de rol.
- Om nieuwe fondsen aan te boren, ziet het bestuur als belangrijk aandachtspunt om het initiatief om de vrienden van de Hortus nieuw leven in te blazen. Zo kan ook het draagvlak met de wijken om de tuinen versterkt worden met alle belangrijke stakeholders, zoals gemeente, wijken rondom park Brakkenstein, de Universiteit en de Hogeschool Arnhem Nijmegen en alle ketenpartners.

Het bestuur ziet als belangrijkste taak om de prachtige tuinen voor het Publiek toegankelijk te houden.